

БІЗНЕС-ШПИГУНСТВО

Кравченко О. М.

ВСТУП

Наукова розвідка (НР) – це наукова діяльність людини або групи людей, спрямована на пошук нового (матеріального, нематеріального), проведення наукових досліджень у певній галузі науки, аналіз і систематизацію результатів розвідки у вигляді теорій, гіпотез, наукових доробків тощо. Результати НР підлягають опублікуванню та захисту у складі дисертацій, монографій, наукових статей, тез доповідей, інших наукових доробків.

НР має на меті відкриття нових можливостей в бутті людини, удосконалення наявних та пошук нових сфер її діяльності тощо. Вона відіграє важливу роль у розвитку інновацій та створенні нових технологій в розвиненій демократичній державі з ринковою економікою. Кожна держава має стимулювати НР матеріально, нематеріально, у тому числі надаючи доступ до інформаційних ресурсів, потрібних досліднику для проведення дослідів у певній галузі науки.

За змістом НР – це пошук та оброблення потрібної інформації, визначення проблематики в певній сфері НР, а потім представлення власних міркувань (вдосконалення, пошук нового тощо) щодо певної сфери діяльності людини у вигляді наукових доробків.

Можемо констатувати, що кожна держава в сучасному світі має всіляко стимулювати, підтримувати наукових дослідників у їхніх НР для розвитку нових технологій, пошуку нових знань і сфер діяльності людини як громадянина тощо. Це сприятиме потужному економічному, соціальному, фінансовому розвитку держави.

Наукова розвідка присвячена методам протидії бізнес-шпигунству, а також внесенні пропозицій щодо вдосконалення законодавства України в сфері охорони комерційних секретів бізнесу до стандартів Європейського Союзу (ЄС).

Вважаємо, що *бізнес-шпигунство (БШ)* – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів.

Метою наукової розвідки є встановлення можливих законних методів протидії бізнес-шпигунству, а також внесення пропозицій щодо вдосконалення надійної охорони комерційних секретів (КС) бізнесу в Україні.

1. Методи захисту комерційних секретів бізнесу в Україні

Нами запропоновано нові юридичні терміни в Україні, а також пропозиції щодо вдосконалення наявних юридичних термінів, а саме:

1. **Наукова розвідка (НР)** – це наукова діяльність людини або групи людей, спрямована на пошук нового (матеріального, нематеріального), проведення наукових досліджень у певній галузі науки, аналіз і систематизацію результатів розвідки у вигляді теорій, гіпотез, наукових доробків тощо. Результати НР підлягають опублікуванню та захисту у складі дисертацій, монографій, наукових статей, тез доповідей, інших наукових доробків.

2. **Бізнес-шпиунство (БШ)** – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів.

3. **Комерційні секрети (КС)** – це інформація, яка має комерційну цінність у сфері бізнесу і стосується конкретного секрету (технічного, виробничого, організаційного або іншого) підприємств, установ або організацій. Сукупність КС – це комерційна таємниця (КТ).

4. **Комерційна таємниця (КТ)** – це комерційно цінна інформація; суб'єкт господарювання є власником технічної, організаційної інформації або інших КС, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона не відома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів для її захисту.

5. **Конфіденційна інформація (КІ)** – це інформація, в тому числі сімейні секрети, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

В попередніх наукових розвідках встановлено наступне, щоб системно захистити комерційну таємницю в Україні, потрібно використовувати наступні заходи:

- організаційні, щоб захистити інформацію, яка є важливою для підприємства, установи чи організації обмежують доступ до неї осіб, які не повинні мати доступ до такої, шляхом створення відповідного режимного підрозділу, або якщо це мале підприємство, залученням відповідальної однієї особи або кількох;

- технічні з метою захисту інформації, що має комерційну цінність використовують різноманітні технічні пристрої, обладнання, програми та ін.;

- юридичні заходи з метою правової охорони комерційної таємниці на підприємстві, установі чи організації оформляються наступні

документи: статут підприємства (де прописують, що запроваджується режим комерційної таємниці (КТ)); засновницький договір; колективний договір; положення про комерційну таємницю і правила її збереження; положення про дозвільну систему доступу виконавців до документів і відомостей, що становлять комерційну таємницю підприємства; про режим роботи працівників із даними, що становлять комерційну таємницю (КТ), або до інших локальних документів¹.

Також важливим є створення на певній фірмі, відділів конкурентної контррозвідки бізнесу, а також відділу конкурентної розвідки бізнесу (або просто служба безпеки підприємства – СБП). Основними функціями конкурентної контррозвідки бізнесу є:

1. Перевірка персоналу підприємства, установи чи організації, в тому числі із залученням поліграфа, а також інші методи можливого виявлення комерційних шпигунів чи їх агентів, завербованих осіб конкурентами та ін.

2. Використання технічних засобів зняття інформації на підприємстві, установі чи організації для моніторингу персоналу, гостей та ін., а також технічного захисту інформації, що має комерційну цінність.

3. Комбіновані методи та ін.

Тепер розглянемо бізнес-розвідку підприємства, установи чи організації, а саме, які методи вона повинна застосовувати:

1. Законні методи збирання інформації щодо конкурентів певного бізнесу.

2. Збір відкритої інформації та інші законні методи, щодо конкурентної фірми або іншого суб'єкта господарювання.

3. Аналіз зібраної інформації про конкурентну фірму, підприємство, установу чи організацію.

4. Представлення керівництву підприємства, установи чи організації аналітичних відомостей щодо конкурентів, а також можливі загрози від них.

5. Інші законні методи.

Потрібно розуміти чітку грань між конкурентною розвідкою та комерційним, економічним, промисловим або бізнес-шпигунством. Яка полягає в тому, що конкурентна розвідка підприємства, установи чи організації повинна використовувати включно законні методи у своїй діяльності. На відміну від комерційного, економічного, промислового, бізнес-шпигунства, які відповідно у своїй діяльності використовують незаконні методи заборонені законом.

¹ Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

Конкурентна розвідка – це збір відкритої інформації про конкурентів, а саме повинна використовувати виключно законні методи у своїй діяльності.

Конкурентна контррозвідка підприємства, установи та організації – це підрозділ служби безпеки підприємства (СБП), який повинен виявляти комерційних шпигунів та їх агентів, застосовувати технічні засоби на підприємстві з метою виявлення шляхів можливого витоку інформації, яка має комерційну цінність для бізнесу.

Для успішного захисту КТ та КІ бізнесу та інших комерційних секретів, потрібно відкрити суб'єкту господарювання певний відділ служби безпеки, а саме для організації: пропускну режиму в установу; прийому і розстановки фахового персоналу на підприємстві, установі чи організації; внутрішнього розпорядку дня підприємства, установи чи організації; створення умов для введення секретного діловодства; допуску та оформленні доступу до окремих приміщень підприємства, установи чи організації; встановлення порядку користування комп'ютерною та іншою технікою на підприємстві, установі чи організації; заходи захисту технічних носіїв, які містять КТ та КІ бізнесу та інші КС бізнесу від витоку такої інформації з обмеженим доступом; інші заходи. Все це потрібно для забезпечення елементарних заходів захисту КТ та КІ підприємства, від витоку КС бізнесу.

У попередньому науковому доробку охорона КІ та КТ в умовах воєнного стану ми встановили, що відповідно до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», статті 21 обов'язки підприємств, установ і організацій щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації, які полягають у наступному, що підприємства, установи і організації зобов'язані: 1) планувати і здійснювати заходи щодо розробки мобілізаційних планів та підготовки до виконання покладених на них мобілізаційних завдань (замовлень) і забезпечувати поставку продукції згідно з укладеними договорами (контрактами) та надавати звіти з цих питань відповідним органам виконавчої влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування, які є замовниками мобілізаційних завдань (замовлень); 2) у разі їх ліквідації (реорганізації) своєчасно сповіщати про це відповідні органи державної влади, інші державні органи та органи місцевого самоврядування, з якими укладено договори (контракти) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень); 3) здійснювати під час мобілізації заходи щодо переведення виробництва (діяльності) на функціонування в умовах особливого періоду; 4) утримувати в належному стані техніку, будівлі, споруди та об'єкти інфраструктури, що належать для передачі в разі мобілізації Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальної службі цивільного захисту або призначені

для спільного з ними використання у воєнний час; 5) сприяти територіальним центрам комплектування та соціальної підтримки, Центральному управлінню та/або регіональним органам Служби безпеки України, відповідному підрозділу Служби зовнішньої розвідки України у їхній роботі в мирний час та в особливий період; 6) забезпечувати своєчасне прибуття працівників, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою – п'ятою статті 22 цього Закону, на збірні пункти та до військових частин; 7) забезпечувати в разі мобілізації доставку техніки на збірні пункти та у військові частини згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями); 8) здійснювати заходи щодо підготовки до розгортання спеціальних формувань, призначених для передачі в разі мобілізації до Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, розгортання та передачі їх в особливий період згідно з мобілізаційними планами; 9) надавати під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні та інші матеріально-технічні засоби Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту згідно з мобілізаційними планами з наступним відшкодуванням їх вартості в порядку, встановленому законом; 10) створювати та утримувати мобілізаційні потужності, створювати і зберігати мобілізаційний резерв матеріально-технічних і сировинних ресурсів згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями); 11) забезпечувати формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення; 12) вести військовий облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів із числа працюючих, здійснювати заходи щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та в особливий період і надавати звітність з цих питань відповідним органам державної влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування в установленому порядку; 13) надавати відповідним органам державної влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування інформацію, необхідну для планування і здійснення мобілізаційних заходів; утворювати мобілізаційні підрозділи та призначати працівників з питань мобілізаційної роботи; 14) сприяти своїм працівникам, які є резервістами, у виконанні ними обов'язків служби у військовому резерві та своєчасному їх направленню до органів військового управління, військових частин; 15) у разі реєстрації (перереєстрації), переобладнання чи зняття з обліку транспортних засобів, що можуть бути призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період, подавати до відповідних органів та підрозділів, що згідно із Законом України «Про дорожній рух»

здійснюють державну реєстрацію та облік транспортних засобів, документи з відміткою відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки про взяття їх на військовий облік (зняття з військового обліку)².

Підприємства, установи і організації, які є виконавцями мобілізаційних завдань (замовлень) з виробництва продукції, укладають договори (контракти) з підприємствами, установами і організаціями – виробниками (співвиконавцями) комплектуючих виробів, постачальниками матеріально-технічних засобів, сировини³.

Підприємства, установи і організації не можуть відмовлятися від укладання договорів (контрактів) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень), якщо їх можливості з урахуванням мобілізаційного розгортання та переданих їм матеріально-фінансових ресурсів дають змогу виконати ці мобілізаційні завдання (замовлення).

Встановлено, що назріла потреба у прийнятті окремого нормативно правового акта, в якому мають бути врегульовані питання створення, використання, збереження, розголошення КІ або КТ, визначення КІ або КТ, її ознаки, умови правової охорони, перелік відомостей, що становлять/не становлять КТ, виникнення у суб'єктів права на КТ, можливість зарахування на баланс підприємства, установи або організації як нематеріального активу КІ або КТ, процедура розкриття КІ або КТ правоохоронним та контролюючим органам, відповідальність державних органів за розголошення КТ, охорона та захист останньої та інші питання, що стосуються КІ або КТ. Адже сьогодні найбільш ефективним заходом забезпечення охорони КТ є захист, що здійснюється самим суб'єктом господарювання шляхом локальних заходів та прийняття локальних нормативних (корпоративних) актів. При цьому система заходів забезпечення КІ або КТ повинна включати різноманітні заходи – адміністративні, правові, організаційні, технічні та інші. Оскільки ефективний захист досліджуваного об'єкта права інтелектуальної власності можливий лише за ефективного поєднання зазначених заходів тощо. У статті 17 нашого проекту закону про комерційну таємницю запропоновано таку відповідальність за порушення у сфері КТ⁴: 1. Порушення цього закону тягне за собою дисциплінарну, цивільноправову, адміністративну або кримінальну відповідальність,

² Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спецвипуск, № 1. С. 471–475. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-471-475.

³ Там само.

⁴ Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

відповідно до законодавства України. 2. Працівник, який у зв'язку з виконанням трудових обов'язків, отримав доступ до комерційної таємниці, власниками якої є роботодавець і його контрагенти, у разі ненавмисного або необережного розголошення цієї інформації за відсутності в діях такого працівника складу злочину несе дисциплінарну відповідальність згідно до законодавства України. Відповідно до Цивільного законодавства України працівник, який розголосив комерційну таємницю всупереч трудовому договору, зобов'язаний відшкодувати завдані збитки підприємству, установі чи організації. 3. Органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, контролюючі та правоохоронні органи, які отримали доступ до комерційної таємниці, несуть перед власником інформації, що становить комерційну таємницю, матеріальну відповідальність у повному обсязі за розголошення або незаконне використання цієї інформації державними службовцями, або посадовими особами зазначених органів, яким вона стала відома у зв'язку з виконанням ними посадових (службових) обов'язків. 4. Особа, що використала комерційну таємницю, і не мала достатніх підстав вважати використання даної інформації незаконним, у тому числі отримала доступ до неї внаслідок випадку або помилки, не може відповідно до закону бути притягнуто до відповідальності. 5. На вимогу власника комерційної таємниці, особа, зазначена у частині 4 цієї статті, зобов'язана вжити заходів щодо охорони конфіденційності інформації. При відмові такої особи прийняти зазначені заходи власник комерційної таємниці, вправі вимагати в судовому порядку захисту своїх прав⁵.

Для вирішення проблематики у сфері охорони КТ в умовах воєнного стану ми запропонували проект Закону України «Про комерційну таємницю», який відповідає сучасним викликам в Україні щодо охорони та захисту КТ, в тому числі у випадку АТО або бойових діях, чи під час інших спеціальних операціях. У статті 15 нашого проекту вказано⁶, що дії щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також під час інших спеціальних операціях, власник комерційної таємниці на власний розсуд, але в межах законодавства України вирішує, які дії потрібно проводити щодо охорони комерційної таємниці. Обов'язок у сприянні суб'єктам господарювання, щодо охорони комерційної таємниці при проведенні

⁵ Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спецвипуск, № 1. С. 471–475. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-471-475

⁶ Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

АТО або бойових діях, а також інших спеціальних операціях покладається на Службу безпеки України та інші правоохоронні органи України. У разі заповідання суб'єкту господарювання збитків шляхом витоку інформації, що становить комерційну таємницю з органів, які уповноважені здійснювати певні дії, щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також інших спеціальних операціях збитки відшкодовуються винними органами⁷.

У попередніх наукових розвідках нами встановлено, що **комерційне, економічне, промислове шпигунство** – це здобування інформації яка має комерційну цінність незаконними методами⁸.

Перелік відомостей, які складають комерційну таємницю має періодично коректуватися, переглядатися та ін. Відомості, що втратили своє значення, повинні виключатися, а вноситися ті, які мають потребу в належній охороні. Відомостями, які складають комерційну таємницю, не можуть бути відомості, що становлять державну таємницю. Перелік відомостей, які не становлять комерційної таємниці, затверджений Постановою КМУ від 09.08.93 р. № 611⁹.

Ми зазначали раніше в нашому науковому доробку, що є потреба в розмежуванні понять «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» у стратегії інформаційної доктрини України. А саме ми встановили, що в статті 21 Закону України «Про інформацію»

⁷ Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спецвипуск, № 1. С. 471–475. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-471-475

⁸ Кравченко О.М. Промислове шпигунство. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави* : матеріали VII Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19.05.2017) / уклад. І. П. Голосніченко, Т. О. Чепульченко, В. Ю. Пряміцин. Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. С. 128–129.

Кравченко О.М. Комерційне шпигунство. *Вісник Південного регіонального центру Нац. акад. правових наук України*. 2017. № 11. С. 41–48.

Кравченко О.М. Економічне шпигунство. *Публічне право*. 2017. № 4 (28). С. 224–228.

Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці підприємств, установ та організацій від комерційного шпигунства. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. № 4/2018. С. 152–156.

Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці суб'єктів господарювання від актів недобросовісної конкуренції, комерційного, промислового, економічного шпигунства. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*. 2019. № 1 (35). С. 91–93.

⁹ Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація. Конфіденційною вважається інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Більше того, конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом. В статті 7 Закону України «Про доступ до публічної інформації» вказано, що конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Розпорядники інформації, визначені ч. 1 ст. 13 цього Закону, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. У статті 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації» подано визначення таємної інформації як інформації, доступ до якої обмежується відповідно до ч. 2 ст. 6 цього Закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству й державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську, розвідувальну таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю, в тому числі комерційну таємницю. Нами встановлено, що визначення комерційної таємниці міститься в Цивільному кодексі України (ЦКУ), а також у Господарському кодексі України (ГКУ), але, на наш погляд, потребує удосконалення. У ст. 505 ЦКУ зазначено, що КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона загалом чи в певній формі та сукупності її складників є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних наявним обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. У ст. 162 ГКУ вказано, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності. Юридичні терміни на кшталт «володільць КТ» (ГКУ), «особа» (ЦКУ), на наш погляд, потрібно замінити на термін

«власник КТ», як ми і запропонували в нашому проєкті Закону України «Про комерційну таємницю». У статті 505 ЦКУ вживається термін «особа», але незрозуміло, яку «особу» має на увазі законодавець, а саме: юридичну особу чи фізичну особу. На нашу думку, потрібно чітко зазначити у ст. 505 ЦКУ, що саме юридична особа, і сформулювати його наприклад так: КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона загалом чи в певній формі та сукупності її складників є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних наявним обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих юридичною особою, яка законно контролює цю інформацію. У статті 162 ГКУ зазначено, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володілець інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності. Тут, окрім не зовсім коректного, на нашу думку, терміна «володілець КТ» (змінити на «власник КТ»), потрібно прибрати згадки про конфіденційність, адже конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, а не юридичну особу. І сформулювати визначення КТ у ст. 162 ГКУ наприклад так: суб'єкт господарювання, що є власником технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів до її охорони¹⁰.

Серед суб'єктів владних повноважень, що стосуються охорони КС бізнесу в Україні, можна зазначити такі як: Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Міністерство економіки України, Міністерство культури та інформаційної політики, Антимонопольний комітет України, органи внутрішніх справ, зокрема органи Національної поліції, Державна фіскальна служба України, Служба безпеки України (СБУ) та ін. Розглянемо як приклад СБУ.

¹⁰ Кравченко О.М. Розмежування понять «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» у стратегії інформаційної доктрини України. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 4(81). С. 98–104. DOI: 10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-98-104

Відповідно до пункту 7 статті 24 Закону України «Про Службу безпеки України», СБУ повинна сприяти у порядку, передбаченому законодавством, підприємствам, установам, організаціям та підприємцям у збереженні комерційної таємниці, розголошення якої може завдати шкоди життєво важливим інтересам України. Відповідно до п. 3 ст. 25 Закону «Про Службу безпеки України» СБУ, її органам та співробітникам для виконання покладених на них обов'язків надається право одержувати на письмовий запит керівника відповідного органу СБУ від міністерств, державних комітетів, інших відомств, підприємств, установ, організацій, військових частин, громадян та їх об'єднань дані та відомості, необхідні для забезпечення державної безпеки України, а також користуватись з цією метою службовою документацією і звітністю. Це положення викликає запитання: що слід розуміти під «даними та відомостями, необхідними для забезпечення державної безпеки України»? Хто визначає необхідність у цих даних та відомостях? Хоча в законі вказані зобов'язання осіб, які мають доступ до комерційної таємниці, не розголошувати її, однак не позначений ні механізм реалізації цієї законодавчої вимоги, ні відповідальність відповідних службових осіб за порушення цього зобов'язання. У статті 24 обов'язки СБУ, пункту 7, СБУ повинна сприяти у порядку передбаченому законодавством, підприємствам, установам, організаціям та підприємцям у збереженні комерційної таємниці, розголошення якої може завдати шкоди життєво важливим інтересам України. Але не має дієвого механізму, яким саме чином повинна сприяти СБУ у порядку, передбаченому законодавством, підприємствам, установам, організаціям та підприємцям в збереженні комерційної таємниці. На наш погляд СБУ повинна приймати участь і у протидії комерційному, економічному, промислового шпигунству за прикладом ФБР (США), так як від цього залежить економічна безпека держави¹¹.

Підсумовуючи, можемо впевнено стверджувати, що для успішного захисту КС бізнесу в Україні потрібно використовувати нормативно-правові, організаційні, технічні методи. Держава через органи владних повноважень має стимулювати та всіляко допомагати бізнесу в охороні та захисту КС для успішного зростання економіки держави. Мало того, потрібно прийняти відповідний закон про охорону КС бізнесу, як, наприклад, це зробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою.

¹¹ Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

2. Бізнес-шпигунство

Як ми вже зазначали, комерційне, економічне, промислове шпигунство – це здобування інформації яка має комерційну цінність незаконними методами¹². Бізнес-шпигуни для здобування комерційно цінної інформації (контрагента або іншого цікавого їм бізнесу) використовують, як правило, такі незаконні методи:

1) технічні (застосування технічних засобів для зняття комерційно цінної інформації іншого бізнесу);

2) агентурні (вербування на компроматі або в інший спосіб, наприклад, шляхом підкупу працівників іншого бізнесу, засилання агента / працівника або ін.). Потрібно зазначити, що перших осіб (власник, глава правління, генеральний директор, директор) не вербують, а починають із других осіб, третіх та інших до прибиральниці;

3) комбіновані;

4) та ін.

Саме тому для захисту КС бізнесу потрібно підходити досить ретельно, використовувати надійні технічні засоби, а також ретельно добирати персонал та ін.

Нами встановлено, що **бізнес-шпигунство (БШ)** – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів.

У середині минулого століття А. Даллес відмітив наступні види використання технічних засобів щодо розвідки: 1) прослуховування

¹² Кравченко О.М. Промислове шпигунство. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави*: матеріали VII Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19.05.2017) / уклад. І. П. Голосніченко, Т. О. Чепульченко, В. Ю. Пряміцин. Київ: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. С. 128–129.

Кравченко О.М. Комерційне шпигунство. *Вісник Південного регіонального центру Нац. акад. правових наук України*. 2017. № 11. С. 41–48.

Кравченко О.М. Економічне шпигунство. *Публічне право*. 2017. № 4 (28). С. 224–228.

Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці підприємств, установ та організацій від комерційного шпигунства. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. № 4/2018. С. 152–156.

Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці суб'єктів господарювання від актів недобросовісної конкуренції, комерційного, промислового, економічного шпигунства. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*. 2019. № 1 (35). С. 91–93.

переговорів; 2) радіолокація; 3) фотографування; 4) хімічний аналіз середовища біля об'єкта спостереження (грунту, води, повітря)¹³.

В законодавстві України передбачена наступна відповідальність за бізнес-шпигунство, а саме у статті 231 Кримінального кодексу України (далі – ККУ) незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, караються штрафом від трьох тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. В ст. 232 ККУ розголошення комерційної або банківської таємниці, умисне розголошення комерційної або банківської таємниці без згоди її власника особою, окрім штрафу від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, ще й з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років¹⁴.

У ст. 164 з позначкою 3 недобросовісна конкуренція, Кодексу України про адміністративні правопорушення, також передбачена матеріальна відповідальність, а саме Незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само імітація, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені – тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до сорока чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини чи без такої. Умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам іншого підприємця, – тягне за собою накладення штрафу від п'яти до дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця – тягне за собою накладення штрафу від дев'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян¹⁵.

В Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» у главі 4 зазначено наступне:

– неправомірним збиранням комерційної таємниці вважається добування протиправним способом відомостей, що відповідно

¹³ Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

¹⁴ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 27.05.2023).

¹⁵ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran3896#n3896> (дата звернення: 27.05.2023).

до законодавства України становлять комерційну таємницю, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання;

– розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без дозволу особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання;

– схиленням до розголошення комерційної таємниці є спонукання особи, якій були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків відомості, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, до розкриття цих відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання;

– неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення господарської діяльності без дозволу уповноваженої на те особи відомостей, що становлять відповідно до законодавства України комерційну таємницю¹⁶.

У главі 5 вказанного вище закону зазначено таке:

– вчинення дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, тягне за собою відповідальність, передбачену цим Законом;

– вчинення суб'єктами господарювання дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, тягне за собою накладення штрафу у розмірі до п'яти відсотків доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єкта господарювання за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф. Якщо доходу (виручки) немає або відповідач на вимогу органів Антимонопольного комітету України, голови його територіального відділення не надав відомостей про розмір доходу (виручки), штраф, передбачений частиною першою цієї статті, накладається у розмірі до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Накладення штрафу здійснюється відповідно до частин третьої – сьомої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції». Суми стягнутих штрафів та пені за прострочення їх сплати зараховуються до державного бюджету;

¹⁶ Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.05.2023).

– особи, яким завдано шкоду внаслідок вчинення дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, можуть звернутися до суду із позовом про її відшкодування;

– у разі визнання вчинення порушень, передбачених статтями 4 і 6 цього Закону, органи Антимонопольного комітету України або особи, права яких порушені, мають право звернутися до суду із позовом про вилучення відповідних товарів з неправомірно використаним позначенням, копій виробів іншого суб'єкта господарювання і у виробника, і у продавця. Порядок використання вилучених товарів визначається Кабінетом Міністрів України. Рішення про вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання приймається у разі, якщо можливість змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання не може бути усунена в інший спосіб;

– у разі встановлення факту дискредитації суб'єкта господарювання органи Антимонопольного комітету України мають право прийняти рішення про офіційне спростування за рахунок порушника поширених ним неправдивих, неточних або неповних відомостей у строк і спосіб, визначені законодавством або цим рішенням¹⁷.

Водночас, Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» у ст. 20 передбачає, що вчинення дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, тягне за собою відповідальність, передбачену цим Законом.

Зазначений закон також у ст. 21 передбачає, що вчинення суб'єктами господарювання дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, тягне за собою накладення штрафу¹⁸.

Таким чином, адміністративна відповідальність за порушення права на комерційну таємницю полягає безпосередньо у складанні на осіб, які порушили право на об'єкт інтелектуальної власності, а саме на комерційну таємницю, протоколів про адміністративні правопорушення уповноваженими відповідно до закону суб'єктами, а також у застосуванні судом до них відповідних адміністративних стягнень.

Потрібно окремо виділити, що адміністративно-правовим заходом у сфері забезпечення КС бізнесу є проведення відповідних перевірок та розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про

¹⁷ Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.05.2023).

¹⁸ Про захист економічної конкуренції: Закон України. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 27.05.2023).

захист економічної конкуренції, що здійснюються органами Антимонопольного комітету України.

Для забезпечення ефективного захисту економічної конкуренції, а також здійснення регулювання КС бізнесу в Україні, законодавець наділяє органи Антимонопольного комітету України владними повноваженнями з можливістю доступу до будь-якої інформації приватних фірм.

Такі повноваження передбачені у ст. 16 Закону «Про Антимонопольний комітет України», відповідно до якої державний уповноважений Антимонопольного комітету України має наступні повноваження:

1) проводити перевірки суб'єктів господарювання, щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції, а також під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

2) безперешкодно входити до приміщень підприємств, установ та організацій під час проведення перевірок та розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції за умови пред'явлення службового посвідчення і документів, що підтверджують проведення перевірки чи розслідування;

3) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від певного бізнесу інформацію, в тому числі з обмеженим доступом; викликати для надання пояснень під час розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, посадових осіб і працівників суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб, їх структурних підрозділів, філій, представництв, а також фізичних осіб; у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання – юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження¹⁹.

Встановлено, що для здійснення охорон і захисту КТ та КС в Україні, органи Антимонопольного комітету України використовують такі адміністративно-правові заходи, як перевірка певного бізнесу, безперешкодне входження до приміщень підприємств суб'єктів господарювання, розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, право вимагати від суб'єктів

¹⁹ Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 03.06.2023).

господарювання інформацію, в тому числі з обмеженим доступом; викликати для надання пояснень, огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання, вилучення або накладення арешту на предмети, документи чи інші носії інформації тощо.

У попередніх наукових розвідках, нами були встановлені шляхи вдосконалення законодавства України в сфері охорони КС бізнесу до стандартів ЄС, а також методи охорони та захисту КТ та КІ (іншої таємної інформації) бізнесу у нашій державі²⁰.

²⁰ Кравченко О.М. Дивергенція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею в Україні. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 110–116. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-2-18

Кравченко О.М. Confidential information and trade secret as restricted information in Ukraine. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 3. С. 45–52. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-3-6

Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації в Україні. *Екологічне право*. 2022. № 3–4. С. 29–31. DOI <https://doi.org/10.37687/2413-7189.2022.3-4-4.6>

Кравченко О.М. Удосконалення охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації в Україні для інтеграції в Європейське бізнес-середовище. *Нове українське право*. 2022. Вип. 6, Том 1. С. 211–220. DOI: 10.51989/nul.2022.6.1.29

Кравченко О.М. Інтеграція стандартів охорони комерційної таємниці України до європейського бізнес-середовища. *Ампаро*. 2022. Спецвипуск, Том 1. С. 175–181. DOI: 10.26661/2786-5649-2022-spec-1-25

Кравченко О.М. Інтеграція стандартів охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці України до стандартів Європейського Союзу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4, Том 2. С. 189–195. DOI: 10.32850/sulj.2022.4.2.29

Кравченко О.М. Розмежування понять «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» у стратегії інформаційної доктрини України. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 4(81). С. 98–104. DOI: 10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-98-104

Кравченко О.М. Сучасний стан нормативно-правової охорони комерційної таємниці в Україні. *Цивільне право і процес: витоки, здобутки та перспективи розвитку* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19.12.2020). Київ : Київський регіональний науковий центр НАПрН України, 2020. С.105–108.

Кравченко О.М. Розвідувальна таємниця. *Права людини, демократія, правосуддя: проблеми, дослідження, перспективи* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 10.12.2020). Київ : Центр учбової літератури, 2020. С. 59–60.

Кравченко О.М. Розвідувальна таємниця як новий вид таємної інформації в Україні. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 38–41.

Кравченко О.М. Комерційна таємниця. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 57–61.

Для надійної правовій протидії від БШ та іншим сучасним загрозам бізнесу в Україні, потрібно прийняти відповідний закон про охорону КТ, на кшталт, який був нами запропонований²¹.

ВИСНОВКИ

Нами запропоновано нові юридичні терміни в Україні, а також пропозиції щодо вдосконалення наявних юридичних термінів, а саме:

1. **Наукова розвідка (НР)** – це наукова діяльність людини або групи людей, спрямована на пошук нового (матеріального, нематеріального), проведення наукових досліджень у певній галузі науки, аналіз і систематизацію результатів розвідки у вигляді теорій, гіпотез, наукових доробків тощо. Результати НР підлягають опублікуванню та захисту

Кравченко О.М. Дистинкція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 35–38.

Кравченко О.М. Конкурентна розвідка та конкурентна контррозвідка підприємства, установи чи організації. *Модернізація інститутів держави і права під впливом глобалізації* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 25.11.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 57–62.

Кравченко О.М. Intelligence secret in Ukraine. *Роль права та закону в громадянському суспільстві*: зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (Харків, 18–19.02.2022). Харків : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2022. С. 61–65.

Кравченко О.М. Конфіденційна інформація в Україні. *Правова держава в умовах воєнного та післявоєнного стану* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 09.06.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 43–46.

Кравченко О.М. Конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. *Роль юридичної науки у становленні нового світового порядку у воєнний і післявоєнний час* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (м. Рига, Латвійська Республіка, 29–30.07.2022). Рига : Балтійська міжнародна академія, 2022. С. 166–169.

Кравченко О.М. Комерційна таємниця та конфіденційна інформація у бізнес-просторі України. *Правові та безпекові аспекти життя в Україні* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 14.10.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 15–17.

Кравченко О.М. Стан та розвиток охорони комерційної таємниці в Україні. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики* : зб. матеріалів XV Міжн. юрид. наук.-практ. конф. Присвячена 102-річчю НУК імені адмірала Макарова (Миколаїв, 28–29.12.2022). Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2022. С. 171–174. DOI: 10.36059/978-966-397-287-9-48

²¹ Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

у складі дисертацій, монографій, наукових статей, тез доповідей, інших наукових доробків.

2. **Бізнес-шпигунство (БШ)** – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів.

3. **Комерційні секрети (КС)** – це інформація, яка має комерційну цінність у сфері бізнесу і стосується конкретного секрету (технічного, виробничого, організаційного або іншого) підприємств, установ або організацій. Сукупність КС – це комерційна таємниця (КТ).

4. **Комерційна таємниця (КТ)** – це комерційно цінна інформація; суб'єкт господарювання є власником технічної, організаційної інформації або інших КС, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона не відома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів для її захисту.

5. **Конфіденційна інформація (КІ)** – це інформація, в тому числі сімейні секрети, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Отже, для надійної правової протидії бізнес-шпигунству та іншим сучасним загрозам бізнесу в Україні потрібно прийняти відповідний закон про охорону КТ на кшталт запропонованого нами²². Наприклад, так зробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою. Встановлено, що для успішного захисту КС бізнесу в Україні потрібно використовувати нормативно-правові, організаційні та технічні методи захисту від бізнес-шпигунства. Держава через органи владних повноважень має стимулювати та всіляко допомагати бізнесу в охороні та захисту КС для успішного зростання економіки нашої держави.

АНОТАЦІЯ

Наукова розвідка присвячена методам протидії бізнес-шпигунству, а також внесенні пропозицій, щодо вдосконалення законодавства в сфері охорони комерційних секретів бізнесу в Україні до стандартів Європейського Союзу (ЄС).

Метою наукової розвідки є встановлення можливих законних методів протидії бізнес-шпигунству, а також внесення пропозицій

²² Кравченко О. М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

щодо вдосконалення надійної охорони комерційних секретів (КС) бізнесу в Україні.

Бізнес-шпигуни для здобування комерційно цінної інформації (контрагента або іншого цікавого їм бізнесу) використовують, як правило, такі незаконні методи:

1) технічні (застосування технічних засобів для зняття комерційно цінної інформації іншого бізнесу);

2) агентурні (вербування на компроматі або в інший спосіб, наприклад, шляхом підкупу працівників іншого бізнесу, засилання агента / працівника або ін.). Потрібно зазначити, що перших осіб (власник, глава правління, генеральний директор, директор) не вербують, а починають із других осіб, третіх та інших до прибиральниці;

3) комбіновані;

4) та ін.

Саме тому для захисту КС бізнесу потрібно підходити досить ретельно, використовувати надійні технічні засоби, а також ретельно добирати персонал та ін.

Можемо впевнено стверджувати, що для успішного захисту КС бізнесу в Україні потрібно використовувати нормативно-правові, організаційні, технічні методи. Держава через органи владних повноважень має стимулювати та всіляко допомагати бізнесу в охороні та захисту КС для успішного зростання економіки держави. Мало того, потрібно прийняти відповідний закон про охорону КС бізнесу, як, наприклад, це зробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою.

Нами запропоновано нові юридичні терміни в Україні, а також пропозиції щодо вдосконалення наявних юридичних термінів, а саме:

1. Бізнес-шпигунство – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів.

2. Комерційні секрети – це інформація, яка має комерційну цінність у сфері бізнесу і стосується конкретного секрету (технічного, виробничого, організаційного або іншого) підприємств, установ або організацій. Сукупність КС – це комерційна таємниця (КТ).

3. Комерційна таємниця – це комерційно цінна інформація; суб'єкт господарювання є власником технічної, організаційної інформації або інших КС, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона не відома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів для її захисту.

4. Конфіденційна інформація (КІ) – це інформація, в тому числі сімейні секрети, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Отже, для надійної правової протидії бізнес-шпигунству та іншим сучасним загрозам бізнесу в Україні потрібно прийняти відповідний закон про охорону КТ на кшталт запропонованого нами²³. Наприклад, так зробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави ЄС. Встановлено, що для успішного захисту КС бізнесу в Україні потрібно використовувати нормативно-правові, організаційні та технічні методи захисту від бізнес-шпигунства. Держава через органи владних повноважень має стимулювати та всіляко допомагати бізнесу в охороні та захисту КС для успішного зростання економіки нашої держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

2. Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спецвипуск. № 1. С. 471–475. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-471-475.

3. Кравченко О.М. Промислове шпигунство. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави* : матеріали VII Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19.05.2017) / уклад. І. П. Голосніченко, Т. О. Чепульченко, В. Ю. Пряміцин. Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. С. 128–129.

4. Кравченко О.М. Комерційне шпигунство. *Вісник Південного регіонального центру Нац. акад. правових наук України*. 2017. № 11. С. 41–48.

5. Кравченко О.М. Економічне шпигунство. *Публічне право*. 2017. № 4 (28). С. 224–228.

6. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці підприємств, установ та організацій від комерційного шпигунства. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. № 4/2018. С. 152–156.

7. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці суб'єктів господарювання від актів недобросовісної конкуренції, комерційного, промислового, економічного шпигунства. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*. 2019. № 1 (35). С. 91–93.

²³ Кравченко О. М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

8. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 27.05.2023).

9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page#n3896> (дата звернення: 27.05.2023).

10. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.05.2023).

11. Про захист економічної конкуренції : Закон України. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 27.05.2023).

12. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 03.06.2023).

13. Кравченко О.М. Дивергенція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею в Україні. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 110–116. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-2-18

14. Кравченко О.М. Confidential information and trade secret as restricted information in Ukraine. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 3. С. 45–52. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-3-6

15. Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації в Україні. *Екологічне право*. 2022. № 3–4. С. 29–31. DOI: 10.37687/2413-7189.2022.3-4-4.6

16. Кравченко О.М. Удосконалення охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації в Україні для інтеграції в Європейське бізнес-середовище. *Нове українське право*. 2022. Вип. 6, Том 1. С. 211–220. DOI: 10.51989/nul.2022.6.1.29

17. Кравченко О.М. Інтеграція стандартів охорони комерційної таємниці України до європейського бізнес-середовища. *Ампаро*. 2022. Спецвипуск, Том 1. С. 175–181. DOI: 10.26661/2786-5649-2022-спец-1-25

18. Кравченко О.М. Інтеграція стандартів охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці України до стандартів Європейського Союзу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4, Том 2. С. 189–195. DOI: 10.32850/sulj.2022.4.2.29

19. Кравченко О.М. Розмежування понять «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» у стратегії інформаційної доктрини України. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. №4(81). С. 98–104. DOI: 10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-98-104

20. Кравченко О.М. Сучасний стан нормативно-правової охорони комерційної таємниці в Україні. *Цивільне право і процес: виток, здобутки та перспективи розвитку* : матеріали міжн. наук.-практ.

конф. (Київ, 18–19.12.2020). Київ : Київський регіональний науковий центр НАПрН України, 2020. С.105–108.

21. Кравченко О.М. Розвідувальна таємниця. *Права людини, демократія, правосуддя: проблеми, досягнення, перспективи* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 10.12.2020). Київ : Центр учбової літератури, 2020. С. 59–60.

22. Кравченко О.М. Розвідувальна таємниця як новий вид таємної інформації в Україні. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 38–41.

23. Кравченко О.М. Комерційна таємниця. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 57–61.

24. Кравченко О.М. Дистинкція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 35–38.

25. Кравченко О.М. Конкурентна розвідка та конкурентна контролзвідка підприємства, установи чи організації. *Модернізація інститутів держави і права під впливом глобалізації* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 25.11.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 57–62.

26. Кравченко О.М. Intelligence secret in Ukraine. *Роль права та закону в громадянському суспільстві* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (Харків, 18–19.02.2022). Харків : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2022. С. 61–65.

27. Кравченко О.М. Конфіденційна інформація в Україні. *Правова держава в умовах воєнного та післявоєнного стану* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 09.06.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 43–46.

28. Кравченко О.М. Конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. *Роль юридичної науки у становленні нового світового порядку у воєнний і післявоєнний час* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (м. Рига, Латвійська Республіка, 29–30.07.2022). Рига : Балтійська міжнародна академія, 2022. С. 166–169. DOI: 10.30525/978-9934-26-229-6-42

29. Кравченко О.М. Комерційна таємниця та конфіденційна інформація у бізнес-просторі України. *Правові та безпекові аспекти життя в Україні* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф.

«Актуальна юриспруденція» (Київ, 14.10.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 15–17.

30. Кравченко О.М. Стан та розвиток охорони комерційної таємниці в Україні. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики* : зб. матеріалів XV Міжн. юрид. наук.-практ. конф. Присвячена 102-річчю НУК імені адмірала Макарова (Миколаїв, 28–29.12.2022). Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2022. С. 171–174. DOI: 10.36059/978-966-397-287-9-48

Information about the author:

Kravchenko Oleksandr Mykolaiovych,

Candidate of Science of Law,

Doctoral Student

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

15, Heroiv Oborony str., Kyiv, 03041, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-8870-7662>